

50 let PSČ (5)

Článek dr. Karla Všetěčky - cenný objev zbývajících textů

V těchto dnech jsem náhodně objevil dlouho hledaný text dr. Karel Všetěčky, poštovního historik a sběratele razítek Prahy a výplatních otisků, který se týká primárně výplatních otisků.

Nicméně několik odstavců z jeho článku pro Zpravodaj komise specializovaných oborů SČF z počátku 70. let je věnováno problematice PSČ a výplatních otisků. Článek je logickým vyplněním mozaiky o PSČ.

V článku kromě této problematiky najdeme i řadu dalších skutečností o dalších otázkách ze světa výplatních otisků, které jsou vhodným doplněním řady článků na tomto webu.

Čtenářům a sběratelům, kteří by chtěli mít ucelený pohled tohoto významného poštovního historika na výplatní otisky, doporučuji si najít a přečíst článek z pera dr. K. Všetěčky na tomto webu (Dr. Karel Všetěčka o výplatních otiscích ze dne 21. 6. 2021).

Doplňuji, že článek s největší pravděpodobností vyšel ve zpravodaji KSO koncem roku 1973/počátkem roku 1974 (bez záruky ?). těsně před skončením vydávání tohoto Zpravodaje. Zachytil první PSČ ve výplatních otiscích u nás., V tom je cenný.

To byla doba, kdy se z rozhodnutí SČSF zrušila první Palkoskova komise PHC SČF odvoláním jejího předsedy dr. Vr. Palkosky a žezlo na několik let převzal ing. M .Polišenský. Připomínám, že druhá Palkoskova komise byla obnovena počátkem roku 1976 (ukončena byla zase rozhodnutím SČSF v roce 1984 vytvořením symetrického modelu sběratelství poštovní historie u nás systémem československá federální komise (KPHC SČF) - česká komise (KPH SČF) - slovenská komise (KPH ZSF).

Dr. Karel V š e t e č k a : (dokončení)

O t i s k y v ý p l a t n í c h s t r o j ů

Otisky nového vzoru výplatních strojů přinesly již svědectví o existenci národních výborů a tím též o změnách v lidosprávě v našich zemích.

Kromě toho jsou tyto otisky, označované někdy též jako frankotypy II. typu, tvarově značně bohaté. I když jsou ještě místní či denní razítka, jak již bylo řečeno, se vyskytují jednkruhová; převahu mají razítka dvoukruhová s městkem ve vnitřní kružnici. Jejich průměr kolísá mezi 24 a 25 mm. U některých těchto razítek se vyskytují v dolní části mezikruží 3 hvězdy nebo razítková značka, oddělená od místního názvu 2 hvězdami, ale též bez nich. Při opravách bývá někdy městko do té míry poškozeno, že nakonec vznikne dvoukruhové razítko bez městka. Rozměry výplatního razítka kolísají v mezích ještě širších. Číslice výplatní hodnoty jsou oblé i hranaté, ojedinelé, aby odlišily hsléřové hodnoty - dvoukruřové (Generální hospodářské skladiště v Opavě - Opava 1 z r. 1947), rozdily jsou patrné též ve velikosti číslic. V údajích hodnoty bývá prvá číslice odleva nahrazena různými znaménky, jako hvězdicemi rozmanitého tvaru, s 5 - 7 paprsky, tečkou o průměru 1 - 3 mm, plným i dutým štvorcem různé velikosti, postaveným na roh, kosoštvorcem, kroužkem nebo útvarem v podobě přesypacích hodin. Postrost otisků zvykají též změny ve velikosti a druhu písma v textu uživatele, k jakým dochází při opravách štoček. Počítadlo otisků postupně z razítek mizí.

V 60. letech začaly se zavádět výplatní stroje soustavy Postalia, které jak se zdá ovládly v přitomné době pole. Jejich otisky se liší od otisků frankotypů II. typu hodnotovým razítkem v podobě poštovní známky postavené na výšku. Denní razítko je dvoukruhové s městkem ve vnitřní kružnici; v dolní části mezikruží bývají někdy 1-3 hvězdy a v dolní kruhové úseči, aš zřídka, razítková značka. Průměr razítka je 25 mm. Legenda uživatele je vlevo od denního razítka.

Varianty frankotypů z r. 1946 (II. I.) a otisky výplatních strojů Postalia dokumentují od 1.1.1968 připojení dalších obcí ku Praze (Lodňany, Čakovice, Líbuš, Kbely). Kové pošty a jejich čísla jsou uvedena v horním mezikruží denního razítka, starý název obce v mezikruží dolním. Obě názvy jsou odděleny hvězdičkami.

Tu a tam se vyskytují dopisy, hlavně doporučené a spěšné, na kterých jsou dva i více otisků výplatních strojů určité instituce. V takových případech se většinou jedná o listovní zásilky, u nichž odesílatel změnil původně zamýšlený způsob odeslání a proto dopis dofrankoval dalším otiskem na předepsanou hodnotu.

X

Zavedení poštovních směřovacích čísel od 1.1.1973 vneslo nový prvek též do otisků výplatních strojů. Poštovní směřovací čísla (PŠČ) v souvislosti s otisky výplatních strojů počala se na dopisech objevovat ku konci roku 1972. Pokud nenašlo být PŠČ uvedeno správně v denním razítku před místním názvem, vyposáhali se uživatelé nouzově přidavnými razítky. Když byly zhotoveny nové štočky denních razítek s PŠČ, vyskytly se ojedinelé i štočky chybné, u nichž PŠČ bylo za místním názvem (Agrostroj, Polhřinov). Organizace a podniky, které mají jinou podávací a jinou dodávací poštu,

Dvě stránky vytištěny cyklosylem bez obrázků.